

УДК 343.8

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-12\(30\)-1313-1325](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-12(30)-1313-1325)

Сіренко Крістіна Юріївна кандидат економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри підвищення кваліфікації працівників пробації, Інститут професійного розвитку Пенітенціарної академії України, м. Чернігів, тел.: (0462) 65-39-20, <https://orcid.org/0000-0003-2705-0924>

Косов Олександр Михайлович старший викладач кафедри підвищення кваліфікації працівників пробації, Інститут професійного розвитку Пенітенціарної академії України, м. Чернігів, тел.: (0462) 65-39-20, <https://orcid.org/0000-0001-9651-5647>

Дудка Наталія Олександрівна старший викладач кафедри підвищення кваліфікації працівників пробації, Інститут професійного розвитку Пенітенціарної академії України, м. Чернігів, тел.: (0462) 65-39-20, <https://orcid.org/0000-0002-2142-4959>

ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРОБАЦІЇ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Анотація. У статті досліджено процес становлення та еволюції інституту пробації як важливого елемента системи кримінальної юстиції, що спрямована на ресоціалізацію правопорушників та зниження рецидивної злочинності. Особливу увагу приділено аналізу міжнародного досвіду, включаючи розвиток перших моделей пробації в Англії в XIX столітті, де виникла концепція умовного покарання, а також у США, де активно впроваджувалися інноваційні підходи до роботи з правом. Розглядається специфікація функціонування пробації у різних країнах, зосереджена на ролі у зниженні навантаження на пенітенціарну систему та створені умови для ефективної інтеграції правопорушників у суспільство. Важливим аспектом є висвітлення історії розвитку інституту пробації в Україні, починаючи з її законодавчого закріплення у 2015 році, до сучасних викликів. У роботі розроблено основні принципи та завдання пробації, включаючи індивідуальний підхід до правопорушників, застосування прогресивних методик корекції поведінки, співпрацю з громадами та впровадження реабілітаційних програм. Також підкреслено важливість міжнародної співпраці та обмін досвідом для підвищення ефективності роботи. Стаття має на меті продемонструвати значення пробації як гуманістичного підходу у сфері кримінальної юстиції.

Окремо проаналізовано вплив культурних, соціальних та правових факторів на формування різних моделей пробації у світі. Висвітлено європейський досвід, який характеризується акцентом на соціальній підтримці та реабілітації, а також підходи країни Північної Америки, орієнтовані на баланс між контролем і за допомогою. Розглянуто роль міжнародних організацій, таких як ООН, Ради Європи та Міжнародна пробаційна асоціація, у стандартизації та просуванні ідей пробації в глобальному контексті. В українському контексті проаналізовано перші кроки впровадження пробаційної системи, її інституційне становлення, ключові виклики та перспективи подальшого розвитку, таким чином, йдеться про адаптацію міжнародних стандартів, розвиток інфраструктури, підготовку кадрів та інтеграцію сучасних підходів до ресоціалізації. Також у статті розкрито значення пробації як важливого інструменту для зменшення кількості в'язнених, рішення проблеми перевантаження пенітенціарної системи та забезпечення економічної доцільності покарань. Увага приділена значущості співпраці між державними установами, неурядовими організаціями та громадами.

Ключові слова: пробаційна система, пробація, кримінальна юстиція, європейський досвід, міжнародні стандарти, виконання покарань.

Sirenko Kristina Yuriyivna PhD in Economics, Associate Professor, Acting Head of the Department of Advanced Training for Probation Workers, Institute of Professional Development, Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, tel.: (0462) 65-39-20, <https://orcid.org/0000-0003-2705-0924>

Kosov Oleksandr Mykhailovych Senior Lecturer, Department of Advanced Training for Probation Workers, Institute of Professional Development, Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, tel.: (0462) 65-39-20, <https://orcid.org/0000-0001-9651-5647>

Dudka Natalia Oleksandrivna Senior Lecturer, Department of Advanced Training for Probation Workers, Institute of Professional Development, Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, Tel.: (0462) 65-39-20, <https://orcid.org/0000-0002-2142-4959>

THE HISTORY OF THE EMERGENCE OF THE PROBATION INSTITUTE: NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

Abstract. The article examines the process of formation and evolution of probation services as an important element of the criminal justice system, aimed at the resocialization of offenders and the reduction of recidivism. Special attention is given to the analysis of international experience, including the development of the first

probation models in England in the 19th century, where the concept of conditional punishment emerged, as well as in the United States, where innovative approaches to working with offenders were actively implemented. The article also explores the functioning of probation services in various countries, focusing on their role in alleviating the burden on the penitentiary system and creating conditions for the effective integration of offenders into society. An important aspect is highlighting the history of the development of probation services in Ukraine, starting with its legislative establishment in 2015 and addressing current challenges.

The study outlines the key principles and tasks of probation, including an individualized approach to offenders, the application of progressive behavior correction methods, collaboration with communities, and the implementation of rehabilitation programs. The importance of international cooperation and experience exchange is also emphasized to enhance the efficiency of probation services. The article aims to demonstrate the significance of probation as a humanitarian approach in the field of criminal justice. The influence of cultural, social, and legal factors on the formation of various probation models worldwide is analyzed separately. The European experience, characterized by an emphasis on social support and rehabilitation, is highlighted, along with the approaches of North American countries, focused on balancing control and assistance. The role of international organizations such as the United Nations, the Council of Europe, and the International Probation Association in standardizing and promoting probation concepts in the global context is also examined. In the Ukrainian context, the article analyzes the initial steps in implementing the probation system, its institutional development, key challenges, and prospects for further advancement. It addresses the adaptation of international standards, the development of infrastructure, staff training, and the integration of modern approaches to resocialization. The article also highlights the significance of probation as a vital tool for reducing the number of incarcerated individuals, resolving the issue of prison system overcrowding, and ensuring the economic feasibility of punishments. Attention is given to the importance of collaboration among government institutions, non-governmental organizations, and communities.

Keywords: probation system, probation, criminal justice, European experience, international standards, execution of sentences.

Постановка проблеми. Інститут пробації є важливим інструментом у системі кримінальної юстиції, що сприяє ресоціалізації правопорушників та зниженню рівня рецидивізму через застосування альтернативних форм покарань, таких як умовне засудження та нагляд за засудженими. Історія зародження пробації відображає еволюцію підходів до покарань та їх гуманізації в різних країнах світу, що дозволяє краще розуміти роль пробації у сучасному суспільстві.

Проблема полягає в недостатньому вивченні та адаптації міжнародного досвіду пробації в Україні, де лише з 2015 року пробаційна служба почала своє

формування в рамках кримінальної юстиції. Сучасні виклики, з якими стикається Україна, включають забезпечення ефективності пробаційної системи, інтеграцію міжнародних стандартів, створення відповідної інфраструктури та підготовку кадрів.

Таким чином, важливою проблемою є дослідження історії розвитку пробації на міжнародному рівні та її адаптація в український контекст, що дозволить визначити найефективніші стратегії для покращення роботи інституту пробації, оптимізації взаємодії з іншими структурами правопорядку та соціальними інститутами.

Сучасні виклики для інституту пробації в Україні та інших країнах полягають у необхідності ефективної інтеграції правопорушників у суспільство, запобіганні рецидивізму, зниженні рівня ув'язнення, а також подоланні соціальних і економічних проблем, пов'язаних з високим рівнем злочинності. Розвиток пробації в Україні та в міжнародному контексті має на меті забезпечення ефективності кримінальної юстиції та гуманізації покарань. Важливу роль у цьому відіграють міжнародні організації, що працюють над стандартами пробації та сприяють розвитку співпраці між державами [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження сутності поняття «пробація», закономірності розвитку та окремі аспекти досліджуваного питання розглядалися у працях таких вчених, як В. О. Аніщенко, Л. Г. Остапчук, В. В. Василевич, О. В. Ткачова, О. В. Беца, І. Г. Богатирьов, Д. В. Ягунов, А. П. Гель, Т. А. Денисова, О. М. Джу́жа, В. М. Дрьомін, О. Г. Фролова, О. Г. Колб, І. С. Яковець та інших.

Мета статті – дослідження процесу зародження та розвитку інституту пробації як складової частини системи кримінальної юстиції, зокрема в контексті міжнародного та національного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Невідворотний євроінтеграційний поступ України передбачає необхідність виконання численних міжнародних зобов'язань і більш широкого запровадження покарань, альтернативних позбавленню волі. Ще донедавна в Україні контроль за виконанням покарань без ізоляції від суспільства покладался на кримінально-виконавчу інспекцію Державної пенітенціарної служби, що була побудована ще за радянських часів і не відповідала сучасному рівню соціально-економічного розвитку суспільства. Відтак одним із пріоритетів української правової науки та законодавця став комплексний підхід до створення єдиної та ефективної служби захисту прав і свобод людини в процесі виконання покарань на основі передового європейського досвіду, зокрема «служби пробації».

Впровадження інституту пробації в Україні розпочалось у 2002 році. Першою офіційною ініціативою в цьому напрямку було доручення Кабінету Міністрів Державному департаменту України з питань виконання покарань

вивчити на підставі шведського досвіду можливість впровадження в країні системи санкцій, альтернативних позбавленню волі.

Відповідно з дорученням до Служби тюрем і пробації Королівства Швеції було відряджено делегацію Державного департаменту України з питань виконання покарань, у тому числі з представників Чернігівського юридичного коледжу ДДУ ПВП. Ознайомлення з передовим європейським досвідом у сфері виконання покарань дозволило більш ґрунтовно проаналізувати поточний стан справ в Україні і надати до Кабінету Міністрів України пропозиції про створення в Україні служби пробації, що постало вагомим чинником до підготовки перших проектів законів у цьому напрямку.

Після вивчення підготовлених пропозицій Міністерством юстиції, Мінпраці та соціальної політики, Генеральною прокуратурою, Верховним судом України, зацікавленими громадськими об'єднаннями, науковцями, Державний департамент України з питань виконання покарань сформував перше бачення необхідних законодавчих змін.

Наступним кроком у 2008 році стали прийняття Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України № 311/2008 від 8 квітня 2008 року, та Концепції реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженої Указом Президента України 25 квітня 2008 року №401/2008. Цього ж року у Верховній Раді України народним депутатом України В.Д. Швецем були зареєстровані проекти Законів України «Про службу пробації» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гуманізації кримінального законодавства та організаційно-правових передумов впровадження пробації)». Потреба їхнього прийняття пояснювалась відсутністю в Україні законодавчих умов для проведення соціальної роботи з особами, які несуть кримінальну відповідальність. Втім, через неготовність державної управлінської системи до нових реалій сучасного життя і потреби реформування усіх гілок влади, узагальнюючим висновком законопроекти були повернені суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Вже за два роки питання створення служби пробації знову заповнило наш правовий та законодавчий простір. Указом Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» вносились принципові зміни в системі пенітенціарної служби, а саме Державний департамент України з питань виконання покарань був реорганізований в Державну пенітенціарну службу України. Було зазначено, що метою реорганізації є «не просто зміна назви, а переорієнтація всієї суті діяльності кримінально-виконавчої служби з покарання злочинця на забезпечення суспільства шляхом створення умов для його виправлення та ресоціалізації» [2, с.343].

Новим поштовхом у розробці дієвого законодавства про пробацію постало схвалення у травні 2011 року Указом Президента України Концепції розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні. Не зважаючи на те, що в зазначеній концепції йшлося про пробацію відносно неповнолітніх, було цілком зрозуміло, що буде продовжено роботу над цілісною системою пробації. Відтак вже в листопаді 2012 року Указом Президента України було схвалено Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України.

На виконання прийнятих рішень у Верховній Раді України був зареєстрований проєкт Закону «Про службу пробації» № 1197 від 04.01.2013 р. У пояснювальній записці до проєкту закону зазначалось, що його метою є створення в Україні системи пробації та відповідної публічної структури (служби пробації), тобто створення нової державної служби для соціальної роботи з особами, що притягуються до кримінальної відповідальності, засудженими, а також для здійснення індивідуального нагляду за ними.

Після громадського обговорення з врахуванням висловлених зауважень і пропозицій, 5 лютого 2015 року на засіданні пленарної сесії Верховної Ради України 230 голосами народних депутатів був прийнятий у цілому Закон України "Про пробацію", що постало значним кроком держави для приведення у відповідність національного законодавства до європейських стандартів і створення гуманістичної системи виконання покарань [2, с.345].

З моменту введення його в дію Державна кримінально-виконавча служба зазнала разючих змін, зокрема орган, що раніше виконував вироки суду, не пов'язані з позбавленням волі, трансформувався в принципово новий для України центральний орган управління діяльністю пробації – Департамент пробації у складі Міністерства юстиції України. Наступним кроком постало реформування системи кримінально-виконавчої служби. Замість ліквідованих 24 управлінь ДПтС було утворено шість міжрегіональних управлінь з питань виконання кримінальних покарань та пробації Міністерства юстиції України.

У подальшому 7 вересня 2016 року Верховна Рада схвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених», яким законодавчо врегульовано правовідносини, пов'язані з пробацією. Відповідно до закону вже з наступного року замість підрозділів кримінально-виконавчої інспекції, яка відповідала за виконання вироків, не пов'язаних із позбавленням волі, в усіх регіонах України сформувались підрозділи пробації.

Наступним кроком стало створення повноцінної системи пробації. З цією метою у складі Міністерства юстиції України у відповідності з розпорядженням Кабінету Міністрів від 13 вересня 2017 року № 655-р було утворено центральний орган управління діяльністю пробації – Державну установу «Центр пробації».

На неї покладалося координування та здійснення нагляду за діяльністю 24 філій і 560 уповноважених органів з питань пробації по всій Україні.

Важливим кроком у становленні системи пробації в Україні постало ухвалення 23.08.2023 р. Парламентом Закону № 9185, який набрав чинності з 28 березня цього року. Його метою визначалась гуманізація пенітенціарної системи та розширення можливостей для виправлення особи без ізоляції від суспільства. Відповідно до закону за деякі кримінальні правопорушення карають вже пробаційним наглядом. При цьому, останній має постати одним із основних видів покарання, на рівні з обмеженням чи позбавленням волі. В той же час він буде їхньою альтернативою і виконуватиметься без ізоляції від суспільства, але з покладанням низки обов'язків, за невиконання яких може бути застосовано більш суворе покарання.

Пробація, як форма альтернативного покарання, виникла в кількох країнах світу в середині 19 століття. Ось деякі з перших країн, де зародилася пробація:

1. Сполучені Штати Америки

– Перші кроки: Сполучені Штати стали одними з перших, де була введена система пробації в середині 19 століття. У 1841 році в штаті Массачусетс було створено першу пробаційну службу. Джон Шоу, американський суддя, став першим, хто почав працювати з правопорушниками без ув'язнення, надаючи їм можливість працювати на громадських роботах та бути під наглядом [3, с. 235].

– Законодавчі ініціативи: спочатку система пробації була використана для нагляду за молодими правопорушниками, але з часом вона поширилася на інші категорії засуджених осіб. Пробація в США з часом стала важливим елементом кримінальної юстиції, що дозволяло знижувати кількість ув'язнених та знижувати навантаження на пенітенціарну систему.

2. Великобританія

– Рання концепція: у Великій Британії пробація також почала розвиватися в середині 19 століття. Перші спроби введення пробації були здійснені в 1841 році, коли суддя Джон Шоу започаткував пробаційну практику в Лондоні.

– Офіційне законодавче оформлення: пробація в Великій Британії була офіційно закріплена в 1907 році через Акт про умовне покарання (Probation of Offenders Act). Цей акт дозволяв суддям призначати умовне покарання з пробацією, що стало основою для розвитку цієї практики.

3. Швеція

– Ініціативи: Швеція була однією з перших європейських країн, яка запровадила пробацію. Тут пробація почала розвиватися в кінці 19 століття. У 1911 році в Швеції був створений перший пробаційний орган.

– Соціальний підхід: Шведська пробація з самого початку орієнтувалася на ресоціалізацію правопорушників, надаючи їм можливість працювати в соціальних установах та отримувати необхідну психологічну підтримку [3, с. 236].

4. Норвегія

– Норвегія, як і Швеція, є однією з перших країн, де пробація була впроваджена для зниження тиску на пенітенціарну систему. В Норвегії пробація почала застосовуватися в кінці 19 століття і мала за мету забезпечення більш гуманного підходу до покарань та покращення шансів на ресоціалізацію правопорушників.

5. Німеччина

– В Німеччині пробація стала популярною в середині 20 століття, після того, як були впроваджені різноманітні реформи кримінальної юстиції, орієнтовані на гуманізацію покарань. У Німеччині пробація почала активно застосовуватися як альтернатива ув'язненню, особливо після Другої світової війни.

6. Франція

– У Франції пробація з'явилася пізніше, в середині 20 століття, як частина реформ у сфері виконання покарань. Французька система пробації зосереджена на реабілітації та допомозі правопорушникам у їхньому поверненні до суспільства через програми професійного навчання та психологічної підтримки [5, с. 237].

Пробація, як система альтернативного покарання, зародилася в США в середині 19 століття, де ідеї пробації почали застосовуватися для нагляду за правопорушниками без ув'язнення. Поступово ця практика була прийнята в Великій Британії, Швеції, Норвегії та інших європейських країнах, де пробація стала важливим елементом кримінальної юстиції, орієнтованим на ресоціалізацію та зменшення тиску на пенітенціарні установи.

Найкращі міжнародні практики впровадження пробації базуються на принципах гуманізації, ресоціалізації правопорушників та балансі між контролем і підтримкою. Ось кілька ключових аспектів, які характеризують успішні моделі пробації у світі:

1. Європейський досвід.

– Фокус на ресоціалізацію та підтримку: у багатьох європейських країнах пробація зосереджена на допомозі правопорушникам у їхній реабілітації через програми, що включають психотерапію, освіту, професійну підготовку та підтримку в пошуку роботи. Наприклад, в Швеції та Норвегії пробаційні програми часто включають терапевтичні підходи та соціальні послуги [4, с. 184].

– Індивідуальний підхід: у Нідерландах пробаційні працівники використовують індивідуальні плани для кожного правопорушника, що допомагає їм не тільки в контролі за поведінкою, а й в підтримці реінтеграції в суспільство.

– Роль громади: в багатьох європейських країнах пробація активно співпрацює з громадськими організаціями та місцевими громадами для забезпечення підтримки правопорушників на етапі ресоціалізації.

2. Досвід Північної Америки

– Баланс між контролем і підтримкою: у США та Канаді пробаційні служби часто включають електронний моніторинг, регулярні звіти та перевірки, але також надають правопорушникам доступ до реабілітаційних програм, таких як лікування від наркотичної залежності та професійне навчання. У Канаді акцент робиться на меншій кількості ув'язнених та більшій увазі до реабілітації.

– Використання технологій: в США активно використовують електронний моніторинг, який дозволяє ефективно контролювати осіб, які перебувають під пробацією, а також програми для віддаленого моніторингу, що значно знижує навантаження на систему пенітенціаріїв [4, с. 185].

– Альтернативи ув'язненню: у Канаді та США пробація часто використовується як альтернатива ув'язненню для тих, хто вчинив незначні злочини, що дозволяє зменшити навантаження на пенітенціарну систему.

3. Австралійський досвід

– Програми для молоді: в Австралії особлива увага приділяється пробації для неповнолітніх правопорушників. Програми для молоді часто включають участь у громадських роботах, психологічну підтримку та тренінги з розвитку навичок.

– Робота з сім'єю та місцевими громадами: в Австралії велика роль відводиться інтеграції родин та громад для підтримки процесу ресоціалізації правопорушників, а також для створення середовища, яке б заохочувало позитивні зміни [3, с. 236].

4. Адаптація міжнародних стандартів в Україні

– Інтеграція міжнародних підходів: в Україні, починаючи з 2015 року, пробаційна служба активно адаптує міжнародні стандарти, включаючи практики з європейських та північноамериканських країн. Програми пробації націлені на ресоціалізацію правопорушників через підтримку, навчання та контроль.

– Електронний моніторинг: в Україні застосовуються новітні технології для контролю осіб, що перебувають під пробацією, що дозволяє знижувати навантаження на пенітенціарну систему та підвищувати ефективність нагляду.

5. Принципи ефективної пробації:

– Програми соціальної адаптації: надання правопорушникам можливості для освіти, професійного навчання та трудової діяльності.

– Психологічна допомога: програми з підтримки психічного здоров'я та боротьби із залежностями.

– Співпраця з місцевими громадами та організаціями: підтримка реінтеграції через співпрацю з соціальними службами, благодійними організаціями та громадами.

– Використання технологій: електронний моніторинг, віддалене спостереження та онлайн-звітування для ефективного контролю осіб на пробації.

Ці міжнародні практики можуть бути корисними для вдосконалення пробаційної системи в Україні та інших країнах, які прагнуть зменшити рівень рецидивізму та зменшити навантаження на пенітенціарну систему через альтернативи ув'язненню.

У багатьох країнах, таких як США, Велика Британія, Швеція, пробація стала важливим інструментом для зменшення перевантаження пенітенціарних установ, пропонуючи альтернативи ув'язненню. В Україні також запроваджено пробацію як альтернативу позбавленню волі для осіб, які скоїли незначні правопорушення. В Україні пробація почала використовуватись для осіб, що скоїли злочини, не пов'язані з насильством, даючи їм шанс на виправлення через соціальні програми, роботу з психологами та інші реабілітаційні заходи [5, с. 94].

В європейських країнах, таких як Швеція та Норвегія, акцент ставиться на соціальній підтримці та ресоціалізації правопорушників. Вони отримують психологічну допомогу, освіту, професійне навчання та можливість працювати для реінтеграції в суспільство. Українська система пробації також орієнтована на ресоціалізацію правопорушників, надаючи їм можливості для професійної підготовки, проходження курсів підвищення кваліфікації, підтримку в пошуку роботи, а також реабілітаційні програми для зниження ризику рецидиву.

В країнах, таких як США та Великобританія, електронний моніторинг став важливим інструментом для контролю осіб, що перебувають під пробацією, без необхідності їх перебування в пенітенціарних установах. В Україні електронний моніторинг почав використовуватись для осіб, які перебувають на пробації, що дозволяє знизити навантаження на пенітенціарну систему, при цьому забезпечуючи контроль за правопорушниками [5, с. 96].

В таких країнах, як Нідерланди та Канада, пробація включає індивідуальні плани для кожного правопорушника, що допомагає не лише в контролі за поведінкою, а й у підтримці процесу реінтеграції. Українська система пробації також передбачає індивідуальний підхід до кожної особи, розробляючи плани ресоціалізації з урахуванням конкретних потреб і обставин правопорушника.

У багатьох європейських країнах пробаційні служби активно співпрацюють з громадськими організаціями, благодійними фондами та місцевими громадами, щоб забезпечити ефективну підтримку правопорушників. В Україні також налагоджено співпрацю з різними громадськими та неурядовими організаціями для надання комплексної допомоги правопорушникам, включаючи соціальну адаптацію, медичну та психологічну підтримку.

В країнах Європи, зокрема в Норвегії та Швеції, існують програми професійної підготовки та сертифікації для працівників пробації, що включають вивчення міжнародних стандартів роботи з правопорушниками. В Україні створено Інститут професійного розвитку працівників пробації, що проводить курси та тренінги для співробітників пробаційних служб, включаючи адаптацію міжнародних стандартів в український контекст.

У Австралії та Канаді велика увага приділяється пробації для неповнолітніх правопорушників, зокрема через програми, що включають працю з родинами, освітні курси та психосоціальну підтримку. Україна також почала розвивати пробаційні програми для неповнолітніх правопорушників, де акцент робиться на надання соціальної підтримки та допомогу в адаптації до суспільства [5, с. 97].

Пробаційні служби в країнах Європи, зокрема через Раду Європи та Міжнародну пробаційну асоціацію, активно обмінюються досвідом, розвиваючи спільні стандарти та рекомендації. Українські фахівці активно співпрацюють з міжнародними організаціями, зокрема беруть участь у міжнародних конференціях та програмах з обміну досвідом, що дозволяє покращити ефективність пробації в Україні.

Розвиток пробації в Україні є важливою частиною реформи системи кримінальної юстиції та спрямований на зниження рівня рецидивної злочинності, поліпшення соціальної адаптації правопорушників та оптимізацію навантаження на пенітенціарну систему. У зв'язку з цим визначено кілька основних напрямів розвитку пробації в Україні:

Розширення та удосконалення нормативно-правової бази

1. Продовження адаптації законодавства до міжнародних стандартів пробації.
2. Внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів, зокрема щодо застосування пробації як альтернативи ув'язненню, розширення можливостей її застосування до більшої кількості правопорушників.
3. Удосконалення законодавства, яке регулює електронний моніторинг осіб на пробації, і визначення конкретних прав та обов'язків пробаційних офіцерів.

Розвиток інфраструктури пробаційної системи

1. Створення та модернізація пробаційних установ, таких як спеціалізовані центри підтримки для осіб на пробації, реабілітаційні та освітні заклади.
2. Розширення мережі територіальних підрозділів пробації в усіх регіонах країни.
3. Розвиток інфраструктури для надання соціальної та психологічної допомоги правопорушникам, а також створення програм реабілітації.

Навчання та професіоналізація кадрів

1. Розширення програм підготовки та перепідготовки кадрів, які працюють в системі пробації, з урахуванням міжнародних стандартів.
2. Підвищення кваліфікації працівників пробаційних служб через курси, тренінги та сертифікаційні програми.
3. Встановлення вимог до психологічної та соціальної підготовки працівників пробації для ефективної роботи з правопорушниками.

Інтеграція сучасних методів моніторингу та контролю

1. Запровадження та розширення використання електронного моніторингу для осіб, які перебувають на пробації.
2. Використання сучасних інформаційних технологій для автоматизації процесу моніторингу та контролю за поведінкою осіб на пробації, що дозволяє знизити навантаження на пробаційні служби та забезпечити ефективний контроль.

Залучення громадських організацій і місцевих громад

1. Розвиток партнерських відносин між державними установами та неурядовими організаціями для надання підтримки правопорушникам, зокрема в питаннях реабілітації, професійної підготовки та соціальної адаптації.
2. Встановлення програм співпраці з громадами для підтримки осіб на пробації через соціальні ініціативи, волонтерство та інші форми допомоги.

Розвиток програм ресоціалізації та профілактики рецидивів

1. Створення програм реабілітації, орієнтованих на різні категорії правопорушників (наприклад, неповнолітні, особи з залежностями, насильники).
2. Запровадження програм профілактики рецидивів, зокрема через психологічну та соціальну підтримку, а також професійну підготовку та працевлаштування.
3. Розвиток індивідуальних планів ресоціалізації, які включають освітні програми, соціальну підтримку, консультації та супровід правопорушників на всіх етапах пробації.

Міжнародна співпраця та обмін досвідом

1. Участь у міжнародних програмах та проектах з обміну досвідом у сфері пробації, таких як участь у роботі Ради Європи та Міжнародної пробаційної асоціації.
2. Впровадження найкращих міжнародних практик, що стосуються реабілітації, контролю та ресоціалізації правопорушників, зокрема досвіду з Європи та Північної Америки.
3. Співпраця з міжнародними організаціями для покращення технічної та методологічної бази пробаційної служби.

Акцент на неповнолітніх правопорушниках

1. Розвиток спеціалізованих програм пробації для неповнолітніх, включаючи освітні, соціальні та психологічні аспекти.
2. Спеціальні підходи до роботи з неповнолітніми правопорушниками, спрямовані на збереження їхнього розвитку та запобігання рецидиву.

Підвищення публічної обізнаності

1. Інформування громадськості про важливість пробації та її роль у зниженні злочинності.
2. Підвищення рівня довіри до пробаційної системи серед громадян через медіа кампанії, відкриті заходи та соціальні ініціативи.

Висновки. Запозичення міжнародного досвіду дозволило Україні впровадити ефективну систему пробації, яка орієнтована на ресоціалізацію правопорушників, надання їм підтримки через різноманітні програми, використання новітніх технологій для контролю та співпрацю з громадськими організаціями. Українська пробація продовжує адаптувати міжнародні стандарти, що сприяє розвитку ефективної, гуманної та економічно обґрунтованої системи кримінальної юстиції.

Таким чином, зародження інституту пробації в Україні було частиною більш широкої пенітенціарної реформи і знаменувало собою впровадження нових стандартів роботи з правопорушниками та можливість їх виправлення без позбавлення волі. За неповні десять років вона довела свою ефективність і постала одним із найбільш результативних кроків на шляху до євроінтеграції в цілому і гуманізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

Література:

1. Пробація замість в'язниці: міжнародний досвід – на користь українців. URL: <https://www.probation.gov.ua/?p=9051> (дата звернення: 22.11.2024).
2. Самороков В.О. Кримінально-правові аспекти інститутів обмеження волі та пробації: відповідність провідним європейським правозастосовним стандартам. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. С. 342-346.
3. Сімакова С.І. Пробація, як механізм міжнародного досвіду роботи із правопорушником. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3. С. 235-237.
4. Сметаніна Н. В. Досвід застосування пробації у країнах європейського союзу. *Право і суспільство*. 2019. № 2. С. 183-187.
5. Гусак А. П. Зарубіжних досвід пробації та протидії злочинності засобами пробації. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Вип. 2 (49). С. 93-98.

References:

1. Probatsiia zamist viaznytsi: mizhnarodnyi dosvid – na koryst ukrainsiv [Probation instead of prison: international experience – in favor of Ukrainians], available at: <https://www.probation.gov.ua/?p=9051> (accessed 22.11.2024). [in Ukrainian].
2. Samorokov V.O. (2023), Kryminalno-pravovi aspekty instytutiv obmezhenia voli ta probatsii: vidpovidnist providnym yevropeiskym pravozastosovnym standartam. [Criminal law aspects of institutions of restraint and probation: compliance with leading European law enforcement standards], Elektronne naukovye vydannia «Analitychno-porivnialne pravoznavstvo». PP. 342-346. [in Ukrainian].
3. Simakova S.I. (2019), Probatsiia, yak mekhanizm mizhnarodnoho dosvidu roboty iz pravoporushnykom. [Probation as a mechanism of international experience in working with an offender]. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. Vol. 3, PP. 235-237. [in Ukrainian].
4. Smetanina N. V. (2019), Dosvid zastosuvannia probatsii u krainakh yevropeiskoho soiuzu. [The experience of using probation in the countries of the European Union]. Pravo i suspilstvo. Vol. 2, PP. 183-187. [in Ukrainian].
5. Husak A. P. (2023), Zarubizhnykh dosvid probatsii ta protydii zlochynnosti zasobamy probatsii [Foreign experience of probation and combating crime by means of probation]. Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk. Vol. 2, PP. 93-98. [in Ukrainian].